

Asia: VN/335/2019

## **Vesilain tarkistaminen; työryhmän mietintö**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Vesilain tarkistaminen, työryhmän mietintö

Oikeusministeriö pyytää Museoviraston lausuntoa otsikon mukaisesta asiasta. Museovirasto on perehtynyt asiaan ja lausuu asiasta maa- ja vesialueiden arkeologisen kulttuuriperinnön, rakennetun kulttuuriperinnön sekä maiseman osalta.

Museovirasto on lausunut 28.2.2019 (MV/4/05.00.00/2019) oikeusministeriölle käsillä olevaan lausuntopyyntöön liittyvästä kalatalousveloitteen määrittämisestä vesitalousluvan haltijalle (ns. arviomuistio). Launnossaan virasto korosti kulttuuriympäristön huomioimista ja museoviranomaisten osallistamista kalataloushankkeissa sekä kannatti vesilain muuttamista esitetyllä tavalla. Lisäksi virasto esitti huolensa mm. kulttuuriperinnön riittävästä huomioon ottamisesta lupaharkinnassa sekä vaikutusten tunnistamisesta. Virasto myös katsoi, että mahdollisen jatkovalmistelun yhteydessä kulttuuriperintöön tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota lupamenettelyssä ja kulttuuriperintöarvojen selvittäminen tulee ottaa mukaan osana vesitalouslupamenettelyä.

Todettakoon, että Museovirasto pitää kalatalousveloitteiden tarkistamista sekä vesistö- ja merialueiden ympäristöhankkeita tarpeellisina kalatalouden kestävyden turvaamiseksi ja vesien hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi.

Nyt meneillään oleva vesilain tarkistaminen on osa toimenpidekokonaisuutta, jonka tarkoituksena on elvyttää kansallisia vaelluskalakantoja. Toimet liittyvät laajempaan hallitusohjelman tavoitteeseen pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vesilakia. Vesilakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset uuden kalatalousvelvoitteen, kalatalousmaksun tai niiden yhdistelmän määräämisestä sellaisen vesivoimalaitoksen lupaan, johon sellaista ei sisälly (ns. nollavelvoitelaitokset). Ehdotetut muutokset mahdollistaisivat tämänkaltaisten laitosten lupamääräysten tarkistamisen kalataloutta koskevissa asioissa nykyistä helpommin.

Esityksessä todetaan, että tyyppillisiä vaellusesteen muodostavia vesirakenteita ovat vesivoimalaitokset niihin liittyvine rakenteineen, säännöstelypadot, pohjapadot ja erilaiset tierummut. Lisäksi todetaan, että vaellusesteiden kokonaismäärä ei ole tiedossa, mutta sen voidaan arvioida nousevan useisiin tuhansiin, ja että vesivoimalaitoksia on näistä ainoastaan osa.

Museoviraston tulkinnan mukaan mahdolliset uudet kalatalousvelvoitteet tulisivat erityisesti koskemaan voimalaitoksia ja niiden lähiympäristöjä riippuen mm. velvoitteen toteuttamistavasta ja teknisistä ratkaisuista. Tällöin kalatalousvelvoitteilla (esim. teknisen kalatien rakentaminen) voi olla vaikutuksia erityisesti voimalaitoksen rakennuksiin ja patorakennelmiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin rakennushistoriallisiin arvoihin. Voimalaitoskokonaisuuksiin voi liittyä myös laajempia säilytettäviä historiallisia tai maisemallisia piirteitä. Mikäli voimalaitoksen lunastamisella pyritään esimerkiksi koko laitoksen purkamiseen, on syytä selvittää kokonaisuuden rakennushistorialliset arvot ja muut vastaavat seikat. Luonnonmukaisen kalatien rakentamisella tai nousuusteiden purkamisella voi puolestaan olla vaikutuksia maa- ja vesialueiden arkeologiseen kulttuuriperintöön, joista osa voi olla muinaismuistolain rauhoittamia kohteita. Eri vaihtoehdoilla on vaikutuksia myös maisemaan. Myös kulttuurihistoriallisten arvojen kannalta on selvää, että kohteista tarvitaan lisää tietoa, jotta vaikutusten arviointi voi olla luotettavaa.

Esityksessä todetaan, että uuden lupamääräyksen antaminen olisi vesilain mukainen hakemusasia. Museovirasto korostaa tässä, että museoviranomainen (käytännössä alueelliset vastuumuseot) tulee osallistaa lupaprosessiin riittävän hyvissä ajoin, mieluiten jo suunnitteluvaiheessa, jotta mahdolliset kulttuurihistorialliset arvot voidaan selvittää ja suorittaa hankkeen kustannuksella tarvittavat inventoinnit maastossa. Riittävä tieto kulttuuriympäristöstä mahdollistaa oikea-aikaisen arvioinnin kalatalousvelvoitteen toteuttamisen vaikutuksista sekä edesauttaa kulttuurihistoriallisten arvojen huomioon ottamista.

Rakennettujen vesivoimalaitosten merkitys osana alueen kulttuurimaisemaa- ja perintöä on esityksessä huomioitu, mutta vain vaikutusten arvioinnin yhteydessä. Museovirasto katsoo, että tarve kulttuurihistoriallisten arvojen oikea-aikaiseen selvittämiseen sekä huomioon ottamiseen olisi syytä tuoda hallituksen esityksessä selkeämmin esille. On hyvä, että esityksessä viitataan perustuslakiin ja sen toteamukseen, että vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Esityksen vaikutuksia kulttuuriympäristöön olisikin syytä käsitellä yhteiskuntavaikutusten ohella myös ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä.

Museoviraston kokemuksen mukaan vaelluskaloja ja luonnon monimuotoisuutta koskevat tavoitteet sekä virtavesien kulttuuriympäristön vaalimisen tavoitteet voidaan yleensä hyvällä suunnittelulla ja yhteistyöllä sovittaa yhteen.

Osastonjohtaja

Ulla Salmela

Erikoisasiantuntija

Sallamaria Tikkanen

Salmela Ulla  
Museovirasto

Tikkanen Sallamaria  
Museovirasto